

Самойлюкевич І.В. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови початкових класів на матеріалі літературних творів для дітей // Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Мелітополь, 25–26 вересня 2020 р.). – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2020. – 405 с. – С. 221-224.

І. В. Самойлюкевич
Житомирський державний
університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА МАТЕРІАЛІ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ

Реформування української початкової освіти зумовлює пошук нових резервних можливостей професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Початкові класи є фундаментом для формування всіх складових комунікативної компетентності з урахуванням психологічних особливостей та інтересів дітей молодшого шкільного віку. Освітня спільнота потребує висококваліфікованого вчителя англійської мови початкової ланки, лінгвістично й методично підготовленого до інтегрованого іншомовного навчання, здатного брати участь в інтеркультурній комунікації, зорієнтованого на творче опрацювання різноманітних навчальних матеріалів.

Серед компонентів, що складають систему професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови початкових класів, важливе місце займає формування англомовної комунікативної компетентності. Технологічне забезпечення процесу розвитку мовного, мовленнєвого, лінгвосоціокультурного та навчально-стратегічного складників комунікативної компетентності, на нашу думку, має корелювати з базовими принципами програми з англійської мови для

закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців з англійської мови, зокрема, з принципами інтегративності, професійного вдосконалення, активності та розвитку особистості [2, с. 3]. Дотримання цих принципів уможливило значну різноманітність методів і засобів навчання.

Продуктивності засвоєння мовного та мовленнєвого матеріалу майбутніми учителями англійської мови початкових класів сприяє опрацювання змісту та мовного оформлення літературних творів для дітей. У такому випадку в навчальному процесі не тільки створюються реальні умови для розширення сфери автентичного користування іноземною мовою, а й набуває розвитку професійна спрямованість особистості майбутнього вчителя засобами дитячого країнознавства, тобто через роботу з казками, оповіданнями, віршами, які є автентичними зразками іншомовного мовлення [1, с. 25-26].

У рамках освітньої компоненти «Практика англійської мови» у навчально-науковому інституті педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка з метою інтегрованого формування комунікативної компетентності поширюється застосування такої інноваційної форми проведення практичних занять, як творча літературно-комунікативна майстерня, яка передбачає виконання комплексу комунікативних завдань для аудиторного та домашнього читання. Ядром кожної літературно-комунікативної майстерні є оповідання або уривок літературного твору для дітей англійськомовних авторів, суттєвою характеристикою якого є наявність соціокультурної інформації, до якої пропонується коментар у вигляді нотаток і малюнків. Послідовність завдань визначено з урахуванням психологічних механізмів розвитку комунікативних умінь, що відображено у поетапній методиці роботи з літературним текстом. Це передбачає спочатку рух від усної комунікації до читання (I етап), потім від читання до усної та писемної комунікації (II етап).

На першому етапі – від усної комунікації до читання - здійснюється керована викладачем підготовка до комунікативного читання. Метою передтекстової комунікації є формування вмінь смислової, соціокультурної та мовної антиципації, яка забезпечує готовність до сприймання тексту оповідання завдяки активізації фонових знань та життєвого досвіду студентів. Для цього пропонуються завдання мовленнєвого характеру, яку рекомендується

виконувати у різних формах взаємодії (індивідуальній, парній, груповій) з використанням графічної наочності, наприклад: визначити шляхи вирішення проблеми, скласти перелік характеристик, прокоментувати вислови.

Читанню тексту щоразу передує ознайомлення із запропонованим соціокультурним коментарем або самостійне виконання студентами пошукових завдань лінгвокраїнознавчого наповнення, що має сприяти кращому розумінню оповідання або уривку літературного твору. Цей етап завершується спеціальними завданнями для заохочувального читання фрагментів тексту, виконання яких створює умови студентам відчувати «смак» оповідання через здогадку, реконструкцію ймовірних подій, пошук власних рішень тощо. Студенти отримують домашнє завдання з особистісно-зорієнтованого читання, організованого за допомогою завдань на опанування студентами змісту оповідання та його мовного оформлення. Зосереджуючись на змісті тексту, студенти записують у власному журналі для читання ключові події, які їх вразили або надихнули, корисні для них особисто ідеї та думки, а також свої асоціації з прочитаним. Опрацювання мовного матеріалу тексту потребує вивчення ситуацій, в яких вживаються відібрані лексичні одиниці.

На другому етапі – від читання до усної та писемної комунікації – має місце навчальна робота з текстом оповідання, забезпечується розвиток комунікативної компетентності в інтеркультурному контексті та виконуються завдання педагогічно-професійного спрямування. Навчальне читання передбачає перевірку розуміння змісту тексту та активізацію мовного та мовленнєвого матеріалу літературного твору. Для цього студентам пропонуються нестандартні, завуальовані способи перевірки домашнього завдання, які не дублюють його, а спонукають до подальшого осмислення прочитаного через ігрові та підсумкові вправи, спрямовані на пошук необхідної мовної та змістової інформації, наприклад: укладання семантичних карток, пояснення різниці між мовними явищами, встановлення логічних зв'язків між смисловими одиницями тексту. Далі відбувається творче опрацювання змісту твору в різних ракурсах, зокрема, через представлення змісту прочитаного з точок зору кожного з персонажів оповідання. Наступним кроком є драматизація фрагментів оповідання з елементами ситуаційної трансформації.

Розвиток комунікативної компетентності в інтеркультурному контексті передбачає вдосконалення всіх форм усного мовлення, монологічного, діалогічного та полілогічного. Після завершення обробки текстового матеріалу в усній формі студенти отримують завдання для розвитку вмінь писемного мовлення, а саме: написати рекламне оголошення, особистий лист, есе, статтю тощо. Мовленнєву діяльність мають стимулювати розгляд проблемних ситуацій, розв'язання пошукових задач, рольові ігри, елементи евристичної бесіди та інші інтерактивні технології.

Комунікативна практика професійно-педагогічного спрямування містить завдання, побудовані шляхом моделювання педагогічних ситуацій, які вимагають від майбутнього вчителя англійської мови початкових класів здатності грамотно і творчо застосовувати свої педагогічні знання відповідно до питань, яких торкається оповідання. До прикладу можна навести творчі проекти з адаптації змісту та мовного оформлення тексту для уроку англійської мови в початкових класах, порівняння альтернативних підходів до вирішення проблемних ситуацій, що виникли в оповіданні, розвитку в учнів емоційного інтелекту засобами літературних творів для дітей.

Запропонована методика формування комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови початкових класів з використанням літературних творів сприяє урахуванню особистих потреб та літературних інтересів студентів, розвитку навичок роботи з іншомовним автентичним матеріалом, а також самостійній розбудові лінгвокраїнознавчого кругозору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Концепція навчання англійської мови в загальноосвітній початковій школі за навчально-методичним комплексом Have Fun // Іноземні мови в сучасній школі. 2012. № 1(53). С. 24–29.
2. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Кол. авторів: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін. К.: Британська Рада, 2001. 245 с.